

Demchenko N.

NATURE OF INFORMATION COMPETENCE MODERN PROFESSIONALS

The article deals with the problem of information competence development as the main component of specialist's information culture of an institution of higher education. The different scientific approaches to the definition of the phenomenon are found out. The modern scientific understanding of the information competency of a future specialist as an integral quality of person is analyzed.

The author defines the concept of «information competence», «information competence», «informatychna competence», «scientific information competence», «information-technological competence», «computer competence», «computer literacy», «technological literacy», «information literacy», «information culture» in modern science literature are adduced. Ratio of these notions and their place in information competence of a future specialist is determined. Information competence is a major component of an information culture, which in turn is a part of the general culture.

In the article are shown substantive peculiarities of the term informative competences. On the basis of theoretical analysis of concept of «information competence» the structural components, interdependence of information competence and general personal information culture. Definitely multidimensional concept of information competencies that researchers associated with the phenomenon of information society with the technological revolution, the emergence and proliferation of electronic information-communication technologies also identifies the key elements of the formation of information competence and the proposed implementation of it using Media-Technology.

Key words: information competence, informatics competence, information capacity, informatics capacity.

Подано до редакції 14.03.2015.

УДК378[81`367:811.161.2]

© 2015

Дружененко Р.С.

ОСМИСЛЕННЯ МАЙБУТНІМ УЧИТЕЛЕМ-СЛОВЕСНИКОМ ПРИРОДИ І СУТНОСТІ ЗНАЧЕННЯ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ: ФУНКЦІОНАЛЬНА ОСНОВА НАВЧАННЯ СИНТАКСИСУ

У статті осмислено науковий підхід до проблеми значення простого речення у межах функціональної основи навчання синтаксису майбутнім учителем-словесником, визначено можливість і необхідність обґрунтування теоретичних основ значення простого речення з метою здійснення функціонального аналізу мовної одиниці та формування комунікативних показників особистості педагога.

Ключові слова: функціональна основа навчання, значення простого речення, природа, сутність, структура значення.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасна освітня сфера характеризується багатоаспектністю. Комунікативно-діяльнісний, когнітивний, антропоцентричний, особистісний, культурологічний, дискурсивний, текстоцентричний, компетентнісний, інтегративний підходи в системі освіти зумовлюють нове бачення суб'єкта навчання та його комунікативної суті. Людина з вищою освітою має бути конкурентоспроможною, а отже, зацікавленою в успішному спілкуванні, у сформованому вмінні ефективно використовувати тактико-стратегічний потенціал власних мовно-мовленнєвих ресурсів з метою впливу на співрозмовника та досягнення комунікативного наміру. Відтак вищі навчальні заклади зобов'язані допомогти студентам поглибити, активізувати та спроектувати наукові знання студентів через упровадження сучасних підходів до викладання фахових дисциплін, зокрема розділів сучасної української літературної мови, що забезпечить більш високий рівень фахової підготовки загалом та комунікативної зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Значення синтаксису в мовній підготовці вчителів української мови та літератури не викликає сумнівів: думка формується та виражається в реченні, тому навички користування різними видами мовленнєвої діяльності активно формуються в процесі оволодіння знаннями про просте речення як елементарну комунікативну одиницю. Проблема розроблення методів і прийомів навчання синтаксису, і зокрема простого речення, не раз порушувалася в лінгводидактиці (М. Вашуленко, Т. Донченко, С. Єрмоленко, С. Караман, О. Караман, О. Копусь, І. Кухарчук, Т. Ладиженська, Я. Мельничайка, С. Одайник, С. Омельчук, Л. Паламар, М. Пентилюк, К. Плиско, Р. Християнінова, Г. Шелехова та ін.). Проте в оволодінні знаннями та формуванні відповідних умінь і навичок залишається підхід, відповідно до якого будь-яка одиниця мови (зокрема речення) вивчається за принципом «від форми до значення», що не завжди дозволяє розкрити глибинні структури мови. Вивчення формальної організації простого речення в основному реалізується у вищівському курсі «Синтаксис простого речення. Синтаксис складного речення». Відповідно студенти знаходять і класифікують синтаксичні зв'язки у реченні (предикативну, сурядну, підрядну), визначають способи їх вираження, усвідомлюють смислову та інтонаційну завершеність речень тощо. Така методика не зовсім відповідає вимогам фахової підготовки вчителя української мови та літератури, що ставляться перед філологічною освітою сьогодні. Відтак як пріоритетний та більш дієвий визнаємо не формальний, а функціональний підхід до вивчення синтаксису простого речення.

На сучасному етапі розвитку галузі мовної освіти у зв'язку з актуалізацією комунікативного та когнітивного навчання особлива увага приділяється функціональній основі осмислення мовних одиниць (П. Адамець,

Ф. Бацевич, А. Бондарко, Г. Габеленц, В. Гак, В. Даниленко, С. Кацнельсон, Т. Космеда, А. Мустайокі, В. Храковський, Л. Щерба та ін.), яка реалізується через принцип «від значення до форми», ґрунтується на осмисленні мовної одиниці як явища активного, динамічного, адже і сама мовна система – це система знаків, яка активізується і знаходить вияв у процесах комунікації. За такого підходу під час опрацювання простого речення студент вчиться встановлювати значення речення, осмислює його роль у мовленні, розвиває вміння виражати одне і те ж значення різними способами відповідно до комунікативного наміру та умов спілкування.

Основні стратегії розвитку функціональної основи вивчення мовних явищ були закладені наприкінці ХІХ століття (В. фон Гумбольдт, О. Потебня, Б. де Куртене, Ф. де Соссюр та ін.). Стратегічним матеріалом у дослідженні проблеми синтаксичного функціоналізму є напрацювання представників Празької лінгвістичної школи (мова – продукт людської діяльності; мова як система засобів вираження думки служить певній меті; основна мета мовця – бажання висловитися; лінгвістику слід вивчати з точки зору функціонального осмислення), а також І. Мещанінова (категоризація мови через поняття), Л. Щерби (концепція пасивної й активної граматики), В. Виноградова (функціональний аналіз мовної сфери через категорію модальності) та ін.

На сучасному етапі у межах названого підходу лінгвісти виділяють функціонально-семантичний, функціонально-когнітивний та функціонально-комунікативний (прагматичний) аспекти (Н. Арутюнова, Ф. Бацевич, І. Вихованець, К. Городенська, Н. Гуйванюк, С. Єрмоленко, А. Загнітко, Г. Золотова, Н. Іваницька, О. Мельничук, М. Плющ, К. Шульжук та ін.).

Формулювання цілей статті... Метою нашого дослідження є осмислення лінгвістичного поняття значення простого речення як компонента основних принципів функціонального аналізу, серед завдань – проаналізувати погляди мовознавців на проблему значення мовної одиниці, розкрити природу, сутність значеннєвого аспекту простого речення, з'ясувати його структурні елементи.

Виклад основного матеріалу дослідження... Теорія значення є загальнонауковою проблемою, предметом вивчення філософії, логіки, гносеології, соціології, антропології, психології, етнографії, кібернетики, культурології, семіотики тощо. Традиційна лінгвістична парадигма теорії значення представлена працями К. Аксакова, І. Бодуена де Куртене, В. Виноградова, О. Пешковського, О. Потебні, В. Сланського, А. Шахматова, Л. Щерби та ін.

Незважаючи на багатоаспектний характер поглядів на вказане поняття у лінгвістичних та нелінгвістичних науках, воно має спільну базову основу. Такою стає категорія змісту та категорія призначення (ролі). У «Новому тлумачному словнику української мови» значення має два пояснення: 1) це важливість, вага, роль когось або чогось; 2) зміст, суть чого-небудь, смисл, розуміння [8, с.163]. Як бачимо, можна диференціювати два аспекти визначення вказаного поняття – змістовий (значення як зміст) та цільовий (значення як роль, функція) і з'ясувати співвідношення між значенням та функцією: з одного боку, значення і функція абсолютно різні поняття, а з другого – значення охоплює поняття функції.

На взаємному перетині значення та семантичної функції одиниці мови наголошує О. Бондарко [1], значення та комунікативної і прагматичної функції – М. Нікітін [7]. Дослідники виходять із того, що і семантичні, і комунікативні функції так само, як і значення мовної одиниці, мають в основі інформативний, змістовий чинник.

Логічне осмислення значеннєвого та функціонального аспектів мовної одиниці дає змогу прийти до висновку: значення у конкретних випадках може розглядатися як функція, проте функція не завжди може потрактовуватися як значення. Відтак значення простого речення та його компонентів будемо розуміти як їх інформативну наповненість, смисл, а функцію – як призначення у мовній системі та мовленні, актуалізацію мовної одиниці у конкретному контексті. Носієм значення вважаємо одиницю мовної системи, тобто таку, що знаходиться у «стані спокою», а носієм функції – одиницю, що реалізується у конкретних комунікативних актах, тобто засіб мовлення.

Відомо, що лінгвістична теорія значення спирається на концепцію знакового характеру мовних одиниць (запропонував Ф. де Соссюр) і розгортається у напрямі лексичного й граматичного рівнів мовної системи, елементами яких є значеннєві мовні одиниці. У знаковому комплексі «значення – форма» перший елемент по відношенню до другого вчені-лінгвісти розуміють як внутрішню сутність, другий по відношенню до першого – як зовнішній вияв.

Природу значення простого речення правомірно осмислено науковцями через поняття знаку, адже, як і будь-який знак (мовний або немовний), воно є організацією двох планів – плану змісту (значення) та плану вираження (форми, структури). Відстоюючи знакову природу мовних одиниць, О. Мельничук зазначає, що «є всі підстави для того, щоб розглядати речення як найскладніший, найбільш довершений і найбільш самодостатній мовний знак» [5, с. 43]. Значення речення науковець розуміє як відповідність його знакової субстанції певному позначуваному об'єктивному стану речей і суб'єктивному психічному утворенню, в якому цей стан речей відображається. Загальне значення речення утворюється не простою сукупністю значень його окремих знаків, а в результаті їх складних варіативних взаємозв'язків.

Знакова природа значення зумовлює бачення його як елементу одиниці мовної системи, тобто категорії статичної. Проте знак не може існувати заради самого знаку, а для активного використання, передачі значень, повідомлення, впливу на співрозмовника тощо. Отже, його можна осмислювати і як категорію динамічну, тобто таку, що активізується в конкретних мовленнєво-мисленнєвих діях, зумовлює виконання різноманітних мовленнєвих функцій, в результаті чого підлягає деяким зрушенням за рахунок прирощення нових смислових відтінків. У межах функціонального синтаксису саме динамічна парадигма нами розцінюється як більш цінна по відношенню до статичної, що зумовлює обґрунтування сукупності значень однієї синтаксичної форми, розпізнавання двох основних компонентів змістової (семантичної) структури синтаксичного знаку – мовного та мисленнєвого.

Ретроспективний аналіз значеннєвої парадигми мовного знаку загалом та синтаксичного зокрема вказує на осмислення її різними дослідниками через ряд опозицій: мовний зміст – позамовний зміст, ближче значення – дальше значення (О. Потебня), граматичний смисл – логічний смисл (В. Сланський), значення відомої форми – значення форми, з якої походить відоме (Ф. Фортунатов), мовне знання – мовне мислення (Б. де Куртене), психологічне значення – граматичне значення (А. Шахматов), мовне значення – загальнологічне значення (А. Пешковський), значення у мовній системі – значення у мовному матеріалі – значення у мовленнєвій діяльності, значення засобів мови – значення засобів мовлення (Л. Щерба), граматичні категорії – понятійні категорії (І. Мещанінов), граматичні категорії – категорії мислення (В. Виноградов).

Незважаючи на різносторонні підходи в осмисленні значення, їх об'єднує принцип взаємозв'язку власне мовного та мисленнєвого (смислового) компонентів. Перший є виразником кодифікованої інформації мовного знаку, представляє форму парадигматичної системи мови, а другий зумовлений процесом знакової діяльності, мисленнєвими імплікаціями, додатковою інформацією, що є результатом знань людини про світ. Відтак значення простого речення можна розглядати двопланово: як ознаку відношень синтаксичних категорій мовної системи (мовний компонент) та як ознаку відношень значення форми і контексту (мовленнєво-мисленнєвий компонент). Це є основою виділення опозиції «системно-мовне (знакове) значення простого речення – мовленнєве (смислове, імплікаційне) значення простого речення».

Між мовним та мисленнєвим компонентами значення існує взаємозв'язок: і мовне, і мовленнєво-мисленнєве значення є відображенням позамовної дійсності; мовне значення є основою репрезентації мовленнєво-мисленнєвого значення; контекстуальні значення, актуалізовані у різних формах мовленнєвої діяльності, фіксуються науковцями, що зумовлює їх перехід у систему мовних варіативних значень по відношенню до основного.

Наукова теорія про знаковий характер простого речення та диференціацію власне мовного як основного та смислового як додаткового компонентів значеннєвої парадигми підводить А. Мустайокі до виділення двох типів значення семантичної структури – денотативного та презентативного. Денотативне значення як інваріантне, узагальнене значення є основою варіантного презентативного. Результатом їх поєднання є значення поверхневої структури речення [6].

У визначенні структурних типів значень простого речення виділяємо два основних принципи – системний та польовий.

У мовній системі значення простого речення представлені як категоріальні значення форм, тобто значення протиставлених класів синтаксичних конструкцій та кожної конкретної конструкції, одиниці певного класу, для яких характерними є ознаки системності, інваріантності, обов'язковості (основні) та експліцитності, високої частотності, прямого використання (додаткові) [1, с. 247-248].

Функціональна основа синтаксису простого речення зумовлює неодмінний зв'язок категоріального значення із процесом мовленнєвої діяльності, оскільки воно є основою цього процесу як дещо постійне, інваріантне, що служить для нових, варіантних, перемінних використань. Слід зазначити, що при всій різноманітності функціонування значень форми власне категоріальним буде лише те значення, яке відноситься до граматичної системи мови і відображає ознаки синтаксичних класів та синтаксичних одиниць. Про інші значення говорять як про часткові інтегральні значення загального категоріального (К. Аксаков, Н. Некрасов, А. Шахматов, Ф. Фортунатов, Р. Якобсон). Сучасне лінгвістичне вчення не заперечує загального значення як такого, оскільки воно «відображає існуючий тип системно-структурної організації мовних граматичних значень» [1, с. 188], а тому має право на існування поряд з іншими типами значень.

Функціональний підхід до вивчення значеннєвої парадигми речення та його польовий принцип організації речень дозволяє оперувати поняттям типового значення. Речення існують у мовній системі у вигляді моделей, що мають типове (загальне) значення.

На типове значення одиниці мови (словоформи, простого і складного речення) як одну з основних констант активного синтаксису спирається Г. Золотова. Типове значення розглядається у напрямі дослідження семантичної структури речення як «смисловий результат предикативного поєднання структурно-смислових компонентів моделі речення», «загальне значення багатьох речень, що представляють дану модель, і разом з

тим – це загальне значення кількох синонімічних моделей, що поєднують рівнозначні, але різноформлені компоненти» [4, с. 25-26]. За словами дослідниці, структуру типового значення простого речення складають взаємозв'язки типових значень його окремих компонентів (словоформ), які, у свою чергу, базуються на категоріальному значенні синтаксичних форм слів. Чинником визначення типового значення простих речень різної форми є наявність предикативно поєднаних рівнозначних компонентів-носіїв певного типу значення.

Як типові, Г. Золотова розрізняє такі значення моделей простих речень: просторового (локального) співвідношення предметів чи явищ, темпоральне (часове), адресованості, стану особи, предмету, причини дії, характеристики предмету за наявністю чи відсутністю ознаки, характеристики обставин дії, джерела інформації, руху та ін. [4, с. 82-83]. Чинник комунікативних потреб мовця став основою диференціації різних видів типового значення та відповідної розрізнення дванадцяти типів ядерних семантичних структур у концепції А. Мустайокі: фізична дія і діяльність, пересування і локація, соціальна дія і діяльність, інтелектуальна діяльність, існування, володіння, емоції, фізіологічний стан, фізичний стан, характеристика, ідентифікація [6, с. 203-204].

Типове значення є основою утворення так званих синтаксичних полів, а також синонімічних рядів простих речень. І синтаксичні поля, і синонімічні ряди простих речень є певними впорядкованими комплексними об'єднаннями основних і додаткових, інваріантних та варіантних значень. Основне (інваріантне) значення займає центральну позицію поля, а додаткові варіантні – позицію периферії. Основними критеріями основного значення визначаємо інваріантний характер, первинність, обов'язковість, постійність (системність), пряме використання, периферійного – варіантний характер, вторинність, зумовленість контекстом, непряме (імпліцитне) використання.

Саме їх осмислення і розуміння існування основного та додаткових значень в аспекті типового дає можливість здійснити студентів функціональний аналіз простого речення, дібрати всі можливі варіанти синтаксичних конструкцій, пояснити вибір мовцем із усієї множини синтаксичних конструкцій тієї, яка найбільше відповідає ситуації, тобто з'ясувати функцію використання речення із певним типовим значенням.

У напрямі опису концепції структури та типів значення простого речення, на наш погляд, глибоко є позиція М. Нікітіна. Принцип змістового наповнення синтаксичної одиниці, що є результатом поєднання способів відображення дійсності – поняттєвого та знакового, взаємодії об'єктивного та суб'єктивного чинників, мисленнєво-мовленнєвої сутності речення стають основою для виділення трьох компонентів змістової структури синтаксичної одиниці – референційно-когнітивного, комунікативного, прагматичного. Відповідно до цих компонентів сукупний зміст речення як одиниці комунікативної становлять когнітивне, комунікативне і прагматичне значення [7].

Результатом об'єктивного осмислення людиною оточуючого є когнітивне значення. Воно не передбачає суб'єктивної оцінки, емоцій чи комунікативної перспективи висловлення. Мовний (знаковий) рівень у розвитку свідомості зумовлює розвиток когнітивних структур психічної діяльності людини, їх ускладнення. Аналіз мислительної діяльності, способів категоризації оточуючого особистістю приводить науковців до виділення у структурі когнітивного значення двох підвидів – значення екстенціонального та контенціонального. Останній також має два підвиди – денотативне (предметне) та сигніфікативне (поняттєве) значення [7, с. 130].

Основним чинником виокремлення прагматичного значення є суб'єктивність. Суб'єктивне осмислення та відображення світу пов'язане із свідомістю носія, його здатністю імпліцитного оцінювання світу. Імпліцитні значення є похідними від експліцитних і утворюються засобом взаємодії прямого значення з контекстом та ситуацією спілкування, тобто набувають непрямого значення і виконують вторинну функцію використання. Імпліцитні значення можуть бути двох видів – інтенційні, що мають пряме відношення до наміру учасника комунікації і впливають на замисел, та неінтенційні, що подають неосновну інформацію.

Специфіка комунікативних значень полягає в тому, що вони не виражають позицію відношення до об'єктивного чи суб'єктивного осмислення та відображення світу, а вимірюються чинниками загального процесу комунікації, його організації, побудови, способів інформаційного розвитку, позиції учасників спілкування (адресант – адресат). У структурі комунікативного значення диференціюють власне комунікативне та комунікативно-прагматичне значення. Об'єктивність такого виділення можна обґрунтувати загальнонауковим положенням про те, що завдання мовця полягає не лише подати інформацію, відобразити події, ознаки, дії, але й вплинути на адресата.

Слід зауважити, що між самими структурними елементами сукупного значення існують складні відношення: вони можуть існувати в чистому вигляді, а можуть складати компонент до основного значення, тобто відбувається процес нашарування; можливий і процес переходу одного значення в інше в умовах перехрещення основних значень. Сформувати у студентів уміння бачити й аналізувати інваріантне та варіативне значення, експліцитне та імпліцитне, з'ясувати контекстуальні умови нашарування або взаємного переходу одних значень в інші – неодмінний чинник розвитку комунікативної грамотності.

У практиці функціональної основи навчання синтаксису простого речення вагомим є не лише формування умінь з'ясувати значення мовної одиниці, але й бачити відповідність між значенням та формою.

Між значенням та формою синтаксичної одиниці простежуються непрості відношення. Ідеальним варіантом могла бути модель, коли одній формі простого речення відповідає одне значення, а зміна,

модифікація, ускладнення форми сприяє зміні та ускладненню її типового значення. Проте в контекстних ситуаціях спостерігаються й інші вияви співвідношень: однакові форми можуть мати різні типові значення, а одне значення (або його відтінки) може виражатися кількома формами.

Доволі поширеним є співвідношення «однакова форма – різні значення» (пор.: *Морозиво* – в холодильнику, *Перукарня* – в сусідньому будинку – речення з типовим значенням локалізованої наявності; *Зустріч* – у парку, *Виставка* – у Будинку природи – значення локалізованого явища; *Наша мета* – в перемозі, *Завдання дослідження* – в обґрунтуванні... – значення виявлення змісту понять, явищ). Відповідність одній формі кількох значень у лінгвістиці прийнято називати омонімією, у межах синтаксису – синтаксичною омонімією (Фр. Данеш, Л. Іорданська, А. Мустайоки, М. Шелякін та ін.).

Проте у межах функціонального синтаксису існує інший погляд, який повністю заперечує існування явища омонімії на рівні речення. Так, Г. Золотова зауважує: «Омонімічність моделей речення означала б суміщення двох або кількох типових значень в одній моделі. Практично можливість такої ситуації надзвичайно мала... Ймовірно, омонімія в синтаксисі в основному залишається лише на рівні будівних елементів, синтаксичних форм слова..., щезаючи на рівні речення» [4, с. 135]. Саме тому перевагу слід надавати, на наш погляд, поняттю багатозначності (полісемії) моделей простого речення, а не омонімії.

Співвідношення «одне значення – різні форми (моделі)» аналізується на основі поняття синтаксичної синонімії (Ю. Апресян, А. Жолковський, Г. Золотова, І. Ковтунова, Є. Курилович, І. Мельчук, І. Распов, К. Столярова та ін.) (пор.: *Соловей співає* – *Спів солов'я* – двоскладне та односкладне номінативне речення із типовим значенням дії, діяльності; *Зелень полів* – *Поля – зелені* – односкладне та двоскладне речення із значенням ознаки; *Їй сумно* – *Вона сумує* – різні форми виражають одне типове значення стану суб'єкту).

Встановлення взаємовідношень між значенням та формою моделей простого речення на заняттях із синтаксису – умова формування комунікативних умінь і навичок суб'єкту навчання, оскільки зумовлює реалізацію принципу вибору мовної одиниці із усієї варіативної бази на основі врахування ситуації спілкування, особистісних характеристик реципієнта, наміру самого мовця.

Висновки... Отже, ми проаналізували природу, сутність, структуру значення, акцентували увагу на знаковому характері синтаксичної одиниці, визначили системний та польовий принципи структурної організації значення простого речення, актуалізували поняття типового значення як одного із базових у методології функціонального синтаксису, з'ясували місце значення у змістовій структурі простого речення. Теоретичне осмислення природи і сутності значення простого речення є основою функціональної парадигми навчання синтаксису майбутніх учителів-словесників.

Використана література :

1. Бондарко А.В. Теория значения в системе функциональной грамматики /А.В. Бондарко. – М. : Языки славянской культуры, 2002. – 736 с.
2. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І.Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992 – 224 с.
3. Загнітко А. Теорія сучасного синтаксису /А. Загнітко. – Донецьк : Дон НУ, 2008. – 294 с.
4. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка /Г.А. Золотова. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 352 с.
5. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення /О.С. Мельничук – К. : Наук. думка, 1996. – 234с.
6. Мустайоки А. Теория функционального синтаксиса: от семантических структур к языковым средствам. – М. : Языки славянской культуры. 2006. – 512 с.
7. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения: Учеб. пособие. – М. : Высш. шк., 1988. – 168 с.
8. Новий тлумачний словник української мови: у 4 томах/ Укл. В.В.Яременко, О.М.Сліпущко – Т. 2. – К. : Аконті. – 912 с.

Дружененко Р.С.

ОСМЫСЛЕНИЕ БУДУЩИМ УЧИТЕЛЕМ СЛОВЕСНОСТИ ПРИРОДЫ И СУЩНОСТИ ЗНАЧЕНИЯ ПРОСТОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ: ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ОСНОВА ОБУЧЕНИЯ СИНТАКСИСУ

В статье осмыслен научный подход к проблеме значения простого предложения в рамках функциональной основы изучения синтаксиса будущим учителем словесности, определена возможность и необходимость обоснования теоретических основ значения простого предложения с целью осуществления функционального анализа языковой единицы и формирования коммуникативных показателей личности педагога.

Ключевые слова: функциональная основа обучения, значение простого предложения, природа, сущности, структура значения.

Druzenenko R.

FUTURE LANGUAGE TEACHER'S COMPREHENSION OF THE NATURE OF MEANING OF A SIMPLE SENTENCE: FUNCTIONAL BASE OF SYNTAX LEARNING

The article describes scientific approach to the problem of meaning of a simple sentence within the bounds of the functional basis of the studying of syntax by future Language teacher, determined the possibility and necessity of theoretical justification. Basis of the meaning of a simple sentence to implement functional analysis linguistic unit and forming of communicative features of teacher's personality. Functional paradigm of studying of a simple sentence is based on understanding of linguistic unit as an active

dynamic fact. According to this approach during working with a simple sentence student learns to determine the meaning of the sentence, understands its role in speech, develops skills to express the same meaning in different ways according to communicative purpose. It is analyzed the nature and structure of meaning; is focused on the landmark nature of syntactic unit; is determined the systemic principles of the structural organization of the meaning of a simple sentence; is actualized the concept of standard meaning as one among base ones in methodology of functional syntax; is found out the place of meaning in the semantic structure of a simple sentence. Theoretical comprehension of meaning of the simple sentence is the basis of functional paradigm of studying syntax by future Language teachers

Key words: functional basis of studying, meaning of simple sentence, nature, structure of meaning.

Подано до редакції 05.03.2015.

УДК 378.147.091.31-051:78

© 2015

Мартинюк О.В.

АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ЯК СТРУКТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті на основі аналізу наукових підходів уточнюється поняття «методична компетентність», з'ясовується ступінь дослідження даного питання у вітчизняних і закордонних наукових колах, аналізуються різноманітні підходи до визначення методичної компетентності та на їх основі конкретизується структура даного поняття у професійній підготовці вчителів музики.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, методична компетентність, вчитель музики.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Змінюються соціально-економічні завдання суспільства, виникають нові вимоги до підготовки підростаючого покоління, тому проблема вивчення якості освіти відноситься до ряду тих проблем, які завжди актуальні. Це відбивається у поглядах на систему професійної підготовки сучасного вчителя.

Проблема розвитку компетентності продиктована ісоціально-економічними змінами в суспільстві. Як відомо, сучасний етап розвитку вищої педагогічної освіти характеризується переходом на систему, одним з основних завдань якої є підготовка компетентного педагога. Визначена проблема актуалізується під час підготовки вчителів музики, діяльність яких спрямована на залучення молодого покоління до глибокого пізнання кращих зразків музичного мистецтва. Відповідно до компетентнісного підходу зміст вищої освіти і методика навчання повинні бути зорієнтовані на кінцевий результат – професійну підготовку компетентного фахівця, у якій важливим аспектом є формування методичної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Важливу роль у розвитку теорії й практики музичної освіти ХХ-ХХІ ст. відіграли праці представників музичної педагогіки Е. Абдуліна, О. Апраксиної, Л. Арчажникової, Н. Гузій, Д. Кабалевського, Л. Рапацької, О. Олексюк, В. Орлова, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Ростовського, В. Шульгіної, О. Щолокової та ін. Широкий спектр теоретико-методичних досліджень і публікацій, здійснених сучасними вченими доводить, що окремі аспекти методичної компетентності вчителя музики ними досліджені. Водночас ряд питань, пов'язаних проблемою методичної компетентності студентів-музикантів не знайшли ґрунтовного висвітлення.

Формулювання цілей статті... Відповідно метою статті є з'ясування сутності поняття методична компетентність структурної складової професійної компетентності, а також запропонована компонентна структура різних видів компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження... Серед існуючого досить великого масиву розробок з даної проблеми виділяються різноманітні трактування поняття компетентності педагога і, відповідно, її змісту, структури, видів. Останнім часом професійно-педагогічне формування майбутнього вчителя розглядається через поняття «професійна» або «професійно-педагогічна компетентність». У теорії педагогічної освіти дані поняття означають сукупність професійно обумовлених вимог до вчителя і використовується поруч з такими термінами як «кваліфікаційна характеристика», «професіограма особистості», «професійна готовність», «професіоналізм». В цілому характеризуючи одну й ту ж проблему, ці педагогічні категорії мають різні смислові відтінки і використовуються у різних контекстах. Саме компетентність як освіченість, ерудованість педагога, що досягаються головним чином спеціальною підготовкою, відрізняє професійно-трудова педагогічну діяльність від непрофесійної, так званої «аматорської», якою широко можуть займатися дорослі люди на основі набутих знань та власного досвіду без спеціальної підготовки і систематизованих знань. Тому значний інтерес дослідників до проблеми педагогічної компетентності як важливої складової професійно педагогічної діяльності є цілком закономірним. У педагогічній сфері професійну компетентність науковці розглядають як педагогічну компетентність, психолого-педагогічну компетентність, професійно-педагогічну компетентність, або компетентність учителя.

Якщо взяти за основу загальну класифікацію компетентностей А. Хуторського [6], то можна стверджувати, що професійна компетентність є сукупністю ключових, базових та спеціальних компетентностей. Зокрема,